

5. *Vocabulaire politiquement correct*, 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://spqr7.wordpress.com/2006/10/17/vocabulaire-politiquement-correct/>
6. Volle Michel. *Petit dictionnaire correct – français*, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://michelvolle.blogspot.com/2013/10/petit-dictionnaire-correct-francais-et.html>
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://babel.revues.org/2537?lang=en>
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.polemia.com/le-nouveau-dictionnaire-de-novlangue-est-sorti/>
9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vigile.quebec/La-novlangue-la-langue-de-l>
10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.polemia.com/la-novlangue-la-langue-de-loligarchie-et-notamment-des-medias-troisieme-episode-la-novlangue-et-ses-limites-2/>
11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rue89.nouvelobs.com/blog/les-mots-demons/2015/08/26/refugies-migrants-ou-clandestins-les-mots-comptent-234877>
12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.levif.be/actualite/international/zemmourisation-des-esprits/article-opinion-451435.html>
13. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.atlantico.fr/pepitesvideo/immigration-et-politiquement-correct-dans-opinion-debat-entre-jean-sebastien-ferjoux-et-laurent-mauduit-2542686.html>
14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reseauinternational.net/liberte-dexpression-en-france-la-pire-censure-est-le-politiquement-correct/>
15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dreuz.info/2016/01/08/crachons-ensemble-sur-le-politiquement-correct/>
16. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://brunobertez.com/2016/07/27/comment-on-desinforme-dans-le-politiquement-correct-egorge-est-trop-violent-on-remplace-par-tue-cest-plus-neutre-in-le-figaro/>

УДК 378.147

А. Й. Гордєєва,

Київський національний університет, м. Київ

НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ОБГОВОРЕННЯ ФАХОВИХ ПРОБЛЕМ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Стаття присвячена проблемі навчання майбутніх психологів фахового спілкування на заняттях з англійської мови. Окреслено поняття навчальної комунікативної ситуації як складової професійно орієнтованої рольової гри. Запропоновано етапи навчання обговорення фахових проблем студентами-психологами, визначено їх мету та завдання.

Ключові слова: професійно орієнтована англійська мова, студенти-психологи, міжкультурне спілкування, навчальна комунікативна ситуація, професійно орієнтована рольова гра.

TEACHING FUTURE PSYCHOLOGISTS DISCUSSING PROFESSIONAL PROBLEMS IN ENGLISH

The article gives a short review of scientific research dealing with teaching future psychologists discussing professional problems in English. The process of teaching how to discuss problems has been developed. Discussing problems takes place in the classroom and is possible through professional role-plays. Discussing problems is based on the specially prepared communicative situations. Great attention is paid to different types of communicative situations which have to be created for a professional role-play. The three stages of teaching future psychologists discussing professional problems in English have been specified. The teacher's and students' goals on each stage have been defined. The importance of the preparation for the professional role play has been underlined. The necessity of taking into account the peculiarities of cross-cultural communication while discussing professional problems with foreigners has been indicated. As the result, we suggest the definitions of verbal and non-verbal components of lifestyle communicative behavioural patterns. The verbal and non-verbal components of lifestyle communicative behavioural patterns in Great Britain and the USA have been compared with those in Ukraine. The methodological recommendations on the application of the organized professional role-play have been given. The perspectives of future scientific investigations have been indicated.

Key words: professional English, psychology students, cross-cultural communication, stages of teaching discussing professional problems, communicative situation, professionally oriented role-play.

ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ – ПСИХОЛОГОВ ОБСУЖДЕНИЮ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ПРОБЛЕМ НА ЗАНЯТИЯХ ПО АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

Статья посвящена рассмотрению проблемы обучения будущих психологов профессионального общения на английском языке. Определено понятие учебной коммуникативной ситуации, которая представлена как составная профессионально ориентированной ролевой игры. Предложены этапы обучения обсуждения профессиональных проблем студентами-психологами, сформулированы их цели и задания.

Ключевые слова: профессионально ориентированный английский язык, студенты-психологи, межкультурное общение, учебная коммуникативная ситуация, профессионально ориентированная ролевая игра.

Визнання іноземної мови як соціокультурного феномену, засобу оволодіння культурою країни мова якої вивчається, що забезпечує розвиток особистості в міжкультурній комунікації, знайшло своє втілення при навчанні майбутніх психологів обговорення фахових проблем з носіями англійської культури. Соціокультурний компонент у змісті навчання іноземної мови має велике значення для розвитку особистості студента, оскільки дає можливість не тільки ознайомитися з культурною спадщиною країни, мову якої вивчають, але й порівняти її з культурними цінностями власної країни [3, с. 30–34]. Розглядаючи іноземну мову як засіб формування професійної спрямованості майбутнього фахівця, варто зазначити, що під час вивчення професійно орієнтованого мовного та мовленнєвого матеріалу встановлюється двосторонній зв'язок між намаганнями студента отримати знання зі своєї майбутньої професії та успішного володіння мовою [5, с. 79].

Обговорення фахових проблем у процесі міжкультурного діалогу є можливим завдяки моделюванню на заняттях з англійської мови ситуацій реального професійного спілкування між представниками різних культур. Це відбувається під час проведення професійно орієнтованих рольових ігор, які дають можливість наблизити процес навчання до реальних умов комунікації та підвищувати рівень володіння іноземною комунікативною компетентністю.

Варто підкреслити, що у зв'язку з необхідністю розвитку вмінь усного мовленнєвого спілкування у методиці викладання іноземних мов значна увага приділяється навчанню дискусійного спілкування, метою якого є обговорення певного кола питань у спеціально створених для цього умовах. У результаті науково-дослідної роботи досягнуто вагомих результатів з даного питання: обґрунтовано необхідність створення навчальних комунікативних ситуацій для організації диску-

сійного спілкування; запропоновано методику організації дискусій у вищій школі, а також методику організації дискусій на матеріалі художнього тексту на заняттях з іноземної мови для студентів вищих закладів освіти; розроблено методику проведення обговорення проблемних питань у межах ділової гри і методику навчання діалогу-дискусії суспільно-політичного характеру; обґрунтовано використання дискусій як засобу формування комунікативної компетентності та як засобу розвитку невідповідного мовлення; запропоновано методику навчання дискусійного спілкування з метою організації групового обговорення на заняттях з іноземної мови.

Метою цієї роботи є окреслити специфіку професійно орієнтованого усного спілкування на заняттях з англійської мови, під час якого має місце обговорення студентами-психологами фахових проблем з представниками іншої культури. Оскільки таке міжкультурне спілкування може відбуватися за умови моделювання ситуацій реального життя в аудиторії, нашим завданнями є, представити етапи організації професійно орієнтованої рольової гри, враховуючи при цьому соціокультурні особливості її учасників.

Безперечно, беручи участь у міжкультурному діалозі під час рольової гри, студенти повинні володіти певними знаннями про загальноприйнятні в іншомовному культурному середовищі моделі комунікативної поведінки. Останні включають вербальні та невербальні компоненти.

Під вербальними компонентами комунікативної поведінки розуміють мовленнєвий етикет, правила якого диктують комунікантам використання певних формул, кліше, лексичних одиниць, граматичних структур, інтонаційних моделей у відповідності до ситуації спілкування та статусу комунікативного партнера. Під невербальними компонентами комунікативної поведінки розуміють соціально зумовлені в даному культурному осередку правила поведінки людей, зокрема поведінки в громадських місцях, за столом тощо, а також використання паралінгвістичних засобів спілкування (жести, міміка тощо) та проксемики (відстань між комунікантами).

З метою визначення типових особливостей комунікативної поведінки учасників міжкультурного спілкування під час проведення професійно орієнтованих рольових ігор та обговорення фахових проблем, ми спробували використати основні характеристики англійської та американської культур – британської й американської, а також звернулися до визначення характерних ознак української культури. У результаті такого аналізу нами виділені шість критеріїв: ставлення до індивіда; ставлення до часу; ставлення до простору; тонально-темброві особливості; дистанція влади; напрямок виховання членів суспільства [1, с. 200-207]. Аналіз кожної культури за вказаними критеріями, а також виділені спільні та відмінні ознаки дають змогу визначити *специфічні особливості української та англійської культур*, з якими обов'язково слід ознайомити студентів-психологів у процесі навчання обговорення фахових проблем у міжкультурному діалозі. Така необхідність визначається тим, що кожна культура диктує свій підхід до вирішення проблем, а також поведінку комунікантів під час обговорення. Як бачимо з аналізу особливостей української та англійської культур [2, с. 40], ці підходи мають багато розбіжностей, які обов'язково слід враховувати для успішного здійснення міжкультурного діалогу у процесі обговорення проблем. Наприклад, студенти, які відповідно до визначених рольовою грою умов виступають від імені українських фахівців, повинні тримати певну дистанцію (приблизно 50-60 см); уникати тілесних контактів; не вважати відсутність емоцій при спілкуванні за ознаку відсутності зацікавленості проблемою, що обговорюється; бути готовими до того, що їхні англійські співрозмовники будуть поводитися досить рішуче, ставити багато питань, надто різко доводити свою точку зору; не вважати неформальні та досить вільні прояви поведінки своїх партнерів по спілкуванню ознакою ігнорування предмета обговорення. Щодо виконавців ролей фахівців з англійських країн, їхнім завданням є врахувати особливості іншого стилю комунікації. А саме вважати природним, що інші співрозмовники приймають їхні правила гри; підходити до обговорення проблем з оптимізмом, завчасно розраховувати на їхні рішення і діяти відповідно; висловлювати свою точку зору прямо, конкретно, логічно; не вживати зайвих пауз, багатозначного мовчання, двозначних суджень; віддавати перевагу вербальним засобам вираження думок, мало жестикулювати, контролювати свою міміку; бути ввічливими, усміхатися, спілкуватися без зайвих формальностей, але стримано, тримаючи дистанцію; говорити досить гучно, притишено (британці), контролювати свої емоції; захищати свою точку зору, виражаючи свою індивідуальність, не намагатися пристосуватися до думок інших.

Необхідно зазначити, що створення кожної комунікативної ситуації з метою проведення професійно орієнтованої рольової гри залежить від навчальних потреб організатора спілкування і рівня комунікативної підготовки студентів. Першочерговим завданням викладача є підготовка проблемного завдання та номенклатури ролей. У нашому випадку проблемні завдання можуть бути пов'язані з необхідністю знайти оптимальні способи вирішення фахової проблеми в процесі міжкультурного спілкування. При виборі номенклатури професійно орієнтованих тем для організації їх подальшого обговорення англійською мовою ми керувалися чинною програмою навчальної дисципліни «Іноземна мова – англійська» для студентів напрямів підготовки «психологія», «соціальна робота» та «соціальна педагогіка» [4].

Номенклатура ролей для кожної гри визначається з урахуванням мети, яку ставить перед собою її організатор. Отримавши, наприклад, роль професора, учасника конференції, провідного науковця, члена дослідницької групи, представника міжнародної організації, студенти мають змогу опинитися в англійському середовищі, спробувати обговорити фахову проблему, знайти способи її вирішити тощо. Мовленнєва діяльність, яка має місце в процесі такої гри, є не тільки максимально наближеною до реальних умов спілкування, але й сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх психологів.

Особливою ознакою професійно орієнтованої рольової гри є її попередня підготовка, яка полягає в тому, щоб отримати достатню інформацію з фахової проблеми. При проведенні професійно орієнтованих рольових ігор, комуніканти здійснюють мовленнєві вчинки, напрямком розгортання яких визначається самою ситуацією.

Беззаперечним є той факт, що підготовка сценарію, який представляє номенклатуру ролей, містить інформацію про дії учасників гри, взаємовідносини між ними, включає опис місця і часу дій, визначає кінцеву мету гри, є надзвичайно важливим. Сценарій надає інформацію про кожен з етапів професійно орієнтованої гри.

Етапи організації обговорення фахових проблем у процесі міжкультурного спілкування під час проведення професійно орієнтованої рольової гри представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Методика організації професійно орієнтованої рольової гри

Етапи	Мета	Навчальна діяльність студентів
I етап	Активізація мовного, мовленнєвого матеріалу. Ознайомлення з моделями соціокультурної поведінки.	Виконання умовно-комунікативних вправ, з метою активізувати фахову термінологію, зразки мовлення офіційного спілкування й ознайомитися зі специфікою вербальної і невербальної комунікативної поведінки в умовах діалогу культур.
II етап	Ознайомлення з навчальною комунікативною ситуацією, розподіл ролей.	Вивчення ролей. Підготовка до їх виконання шляхом вибору відповідних зразків мовлення, лексичних одиниць і моделей комунікативної поведінки. Виконання комунікативної вправи – включення в усне мовленнєве групове спілкування відповідно до сценарію гри.
III етап	Підведення підсумків гри. Визначення шляхів вирішення фахової проблеми.	Представлення шляхів вирішення фахової проблеми через монологічні висловлювання окремих учасників гри відповідно до її сценарію.

Прокоментуємо таблицю докладніше.

На *першому* етапі студенти вивчають умови гри та рольовий репертуар. Викладач опрацює з ними спеціально підготовлені матеріали навчального (для активізації мовного та мовленнєвого матеріалу), соціокультурного (для ознайомлення з відмінностями у моделях комунікативної поведінки представників англійської та української культур) та професійного (для активізації мовленнєвих зразків формального спілкування) характеру. Цей процес може мати місце на декількох заняттях, які передують тому, на якому проводитиметься сама гра. З метою підготовки студентів викладач може ознайомити їх зі зразком сценарію професійно орієнтованої рольової гри, скласти з ними карту-схему послідовності ігрових дій, програти окремі фрагменти. Важливим завданням викладача на цьому етапі є аналіз вербальної та невербальної поведінки учасників майбутньої гри, та урахування відмінностей, які притаманні представникам різних культур. Очевидно, що фахову проблему обговорюватимуть українські студенти (вони виступатимуть від власного імені) та англійські носії (відповідно до сценарію розподіляються ролі). За таких обставин усі учасники повинні урахувати соціокультурні особливості такі як ставлення до часу; ставлення до простору; тонально-темброві особливості; дистанція; напрямки виховання членів суспільства, тощо.

Другий етап – це початок гри, коли викладач знайомить її учасників із ситуацією, розподіляє ролі, в залежності від умов гри здійснює поділ на пари / групи / команди, роздає відповідні друківані матеріали тощо. Під час гри викладач може пасивно спостерігати, втручатися і надавати необхідну інформацію, або, навіть бути учасником гри, програючи одну з ролей. Це залежить від рівня комунікативної підготовки групи та досвіду студентів, які можуть грати вперше або й раніше брали участь у такого роду навчальній діяльності.

Під час *третього етапу* студенти, як правило, працюють разом, оскільки по черзі представляють вироблену в парах / групах позицію з фахового проблемного питання, яке вони обговорювали. Умови гри визначають їхні наступні дії: завершити гру після презентації рішень чи продовжити, з метою знайти спільне рішення тощо. Гра може також передбачати здійснення письмового спілкування, коли необхідно написати звіт, резолюцію і т. д.

Важливо наголосити, що особливістю будь-якої гри є підведення її підсумків. Це *останній етап*, який проводиться після того, як гра закінчилась і передбачає аналіз комунікативної поведінки учасників ділової гри. Під таким аналізом ми розуміємо не тільки коментар з приводу мовних і мовленнєвих помилок студентів, але й також коментар з приводу коректності їхньої професійно орієнтованої, в тому числі й соціокультурної рольової поведінки. Викладач і студенти обговорюють відповідність комунікативної діяльності кожного учасника гри, по-перше, загальноприйнятому в іншомовному культурному середовищі мовленнєвому етикету, і по-друге, правилами невербальної поведінки, які соціально зумовлені в культурному осередку науковців.

Таким чином, урахування особливостей як вербальної, так і невербальної комунікативної поведінки представників англійської культури є необхідною умовою успішної організації процесу міжкультурного спілкування під час навчання студентів-психологів обговорення фахових проблем.

Отже, нами зроблена спроба представити методику організації професійно орієнтованої рольової гри з метою включення майбутніх психологів у процес міжкультурного спілкування під час обговорення фахових проблем з представниками іншої культури. Три етапи такої роботи забезпечують опанування студентами фахової термінології, мовленнєвих зразків формального спілкування та моделі комунікативної поведінки англійських носіїв. Кожен етап має свої цілі, передбачає виконання певної навчальної діяльності. Перспективою наших подальших досліджень будуть проблеми, пов'язані із створенням комплексу вправ для навчання студентів-психологів обговорення фахових проблем у процесі діалогу культур.

Література:

- Гордєєва А. Й. Навчання усного спілкування у контексті діалогу культур / Анжела Йосипівна Гордєєва // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету ; Серія філологія, педагогіка та психологія. – К. : Вид. центр КНЛУ. – 2005. – Вип. 9. – С. 200–207.
- Гордєєва А. Й. Навчання старшокласників загальноосвітньої школи обговорення проблем англійською мовою у процесі міжкультурного спілкування : Дис... канд. пед. наук: 13.00.02. / Анжела Йосипівна Гордєєва; – К., 2004. – 249 с.
- Панасенко Г. Особливості професійно орієнтованого навчання іноземних мов студентів у немовних вищих закладах / Ганна Панасенко. Рідна школа : Науково-педагогічний журнал. – К. : Деміур, 1922. – С. 30–34.
- Програма навчальної дисципліни «Іноземна мова – англійська» для студентів ОКР «Бакалавр» третього року навчання галузей знань 0301 суспільно-політичні науки, 1301 соціальне забезпечення, 0101 педагогічна освіта, напрямів підготовки 6.030102 «психологія», 6.130102 «соціальна робота», 6.010106 «соціальна педагогіка» / Анжела Йосипівна Гордєєва – КНУ, ВЦП «Київський університет», 2014. – 62 с.
- Теляшенко В. Л. Професійно орієнтоване навчання іноземної мови в немовному вузі / В. Л. Теляшенко // Теорія та практика державного управління: збірник / Нац. акад. держ. упр. при президентові України, Харк. регіон. ін-т. – Вип. 4. Актуальні питання навчання іншомовної комунікації у вищих навчальних закладах: матеріали наук. ; прак. конф., 20 травня 2013 р. – Х. : Магістр, 2013. – С. 78–81.